

مطلب

یاوران معرود در مدرسه

گفت وگو با چند تن از مجریان طرح «یاوران معروف» در شهر قم

نهی از منکر، بهره‌گیری از توان و ظرفیت دانش‌آموزان در حل مشکلات درسی و اخلاقی هم‌سالان خود، ایجاد مهارت‌های ارتباطی و سازگاری جمعی، مطرح کردن دانش‌آموزان نمونه اخلاقی و درسی مدرسه به طور غیرمستقیم، از دیگر اهداف اجرای این طرح محسوب می‌شود.»

خانم توکلی در رابطه با سازوکارهای اجرای طرح می‌گوید: «در این طرح هر دانش‌آموز موظف بود تا حداقل سه نفر را به عنوان یاور معروف خود انتخاب کند. بعد ما اسامی را به دفتر آوردیم و با نظر معلم راهنما، معاون و نیز در نظر گرفتن انتخاب دانش‌آموزان، تعیین کردیم که چه کسی یاور معروف دیگری باشد. ما برای تعداد یاوران معروف، در کلاس محدودیت نداشتیم. بعضی بچه‌ها، روحیه جمعی خوبی نداشتند فقط یک نفر را انتخاب کردند. در ضمن یاور معروف ثابت نبود. یعنی در طول سال بعضی از بچه‌ها می‌خواستند که یاور معروفشان جابه‌جا شود. لذا جابه‌جایی صورت می‌گرفت و محدودیتی از این باب وجود نداشت.»

وی در ادامه می‌افزاید: «ما به صورت هفتگی جلساتی را در اتاق پرورشی با یاوران معروف برگزار می‌کردیم. بچه‌ها هم مسائلی را که در طول هفته با آن سروکار داشتند مطرح می‌کردند و از طرف معلمان پرورشی و یا مدیر به آن‌ها راهکار داده می‌شد، جالب این بود که در این جمع بچه‌ها به یکدیگر راهکار می‌دادند و شاید چون سنشان به هم نزدیک است و مسائل هم‌سالان خود را به خوبی درک می‌کنند، راهکارهای بسیار مفیدی می‌دهند.»

فراگیری انتقاد سازنده

شیوه صحیح انتقاد کردن نکته‌ای است که مسئولان مدرسه توجه خاصی بدان مبذول داشته‌اند. یاور معروف برای این که رفتاری در پیش بگیرد تا در گروه هم‌سالان بازتاب

«وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّه يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»^۱ «دوران تحصیل، مقطع شکل‌گیری بنیان‌های شخصیتی دانش‌آموزان است و اگر گرایش‌ها و کنش‌های دانش‌آموز در مسیر تعالی هدایت نشود، با گذر زمان، اصلاح آن بسیار دشوارتر خواهد بود.»^۲ با چنین نگاهی به تازگی طرحی با عنوان «یاوران معروف» در مدرسه توحید شهر قم به اجرا درآمده است. در این طرح، تعدادی از دانش‌آموزان دوستان خود را به سمت معروف‌ها و سجایای اخلاقی فرامی‌خوانند. مجله رشد آموزش راهنمایی تحصیلی درباره چگونگی این طرح و نحوه اجرای آن با مسئولان مدرسه مذکور گفت‌وگویی داشته است. در این نشست، خانم‌ها حسین‌نژاد مدیر مدرسه، فاطمه توکلی معلم پرورشی دوره راهنمایی، نرگس حق‌جو معاون پرورشی دوره ابتدایی و ریحانه فیض معلم عربی دوره راهنمایی با ما به گفت‌وگو نشستند.

خانم حسین‌نژاد، هدف از اجرای طرح یاوران معروف را این گونه تشریح می‌کند: «یاوران معروف، طرحی برای زنده کردن امر به معروف و نهی از منکر است. در این طرح بچه‌ها از بین خودشان کسانی را که می‌توانند با آن‌ها ارتباط بهتری برقرار کنند، به عنوان یاور معروف خود انتخاب می‌کنند. این یاوران، دوستان خود را در رشد درسی و نیز فضایل اخلاقی یاری می‌دهند.

در واقع یاور معروف آنان را مثل یک استاد اخلاق کنترل می‌کند و هرگاه دوستان ناخواسته مرتکب اشتباهی شد، به شکل غیرمستقیم با روش‌های مناسب مضررات آن رذیله را به وی یادآوری می‌کند.

هدف از اجرای این طرح، ایجاد روحیه جمعی و احیای حس تعاون و همکاری اجتماعی است. هم‌چنین برانگیختن روحیه امر به معروف و

یاوران معروف متواضع هستند، به همه کمک می کنند، به بزرگ ترهای خود احترام می گذارند، هرگاه یکی از بچه ها مورد تمسخر کسی واقع شد، با مهربانی و ادب به دفاع از او برمی خیزند، به نماز جماعت و خواندن آن در اول وقت توجه دارند، هم چون معلم، به دیگران در درس ها کمک می کنند

فکر می کنم این نکته خیلی مهم است چون کسی که نپذیرد ایراد دارد، درصدد رفع آن هم نخواهد بود.»
به نظر می رسد که اجرای طرح یاوران معروف هم موجبات خرسندی مسئولان مدرسه را فراهم آورده و هم در میان دانش آموزان جوش و خروشی ایجاد کرده است تا در فضایی آکنده از حس مسئولیت در رقابت سالم و سازنده به رشد شخصیتی، اخلاقی و درسی خود اهتمام ورزند. هم چنین این جریان تا حدی تسری یافته که درون خانواده ها نیز نمود داشته است. به نحوی که به گفته مدیر مدرسه، والدین از تغییر رفتار مثبت فرزندان خود اظهار شگفتی کرده اند و خواهان همکاری با اولیای مدرسه شده اند تا غایت نهایی طرح یاوران معروف بیشتر و بیشتر در خلق و خوی فرزندانشان متجلی شود.

پی نوشت

۱. آل عمران، آیه ۱۰۴.

۲. فرهادیان، رضا، مدرسه مطلوب، انجمن تعلیم و تربیت کانون مدارس اسلامی، قم، ص ۱۳۱.

منفی نداشته باشد و حالت تدافعی ایجاد نکند، آموزش هایی می بیند، خانم توکلی، در باب این آموزش ها می گوید: «ما ضروریات اخلاقی برای انجام وظایف یاوران معروف را به آنان آموزش داده ایم. مثلاً دانش آموزان باید مراحل انتقاد کردن را یاد بگیرند، راه ها و مهارت ها و کمک های غیرمستقیم را بیاموزند، شیوه ایجاد ارتباطی صمیمی و سالم را بدانند. ما حتی در چند جلسه شیوه تمیز نگه داشتن کلاس را به یاوران معروف آموزش دادیم. در کنار این ها یک سری آموزش های اخلاقی برای خود یاوران معروف داشتیم. مثلاً طهارت باطن خیلی مهم است. در این باره یک سری کتاب ها و جزوه هایی به آن ها می دادیم. به صورت فردی با آن ها صحبت می کردیم و در ضمن یاوران معروف نیز باید از موفقیت هاییشان به ما گزارش می دادند و ما هم سعی می کردیم در کارنامه توصیفی موفقیت های افراد را قید کنیم.»

وی برخی از سجایای اخلاقی را که باید یاوران معروف به آن متخلق باشند، این گونه خاطر نشان می کند: «یاوران معروف متواضع هستند، به همه کمک می کنند، به بزرگ ترهای خود احترام می گذارند، هرگاه یکی از بچه ها مورد تمسخر کسی واقع شد، با مهربانی و ادب به دفاع از او برمی خیزند، به نماز جماعت و خواندن آن در اول وقت توجه دارند، هم چون معلم، به دیگران در درس ها کمک می کنند...»

بازتاب

دبیران از بازتاب طرح یاوران معروف در رفتار دانش آموزان می گویند. خانم حق جو در این خصوص تصریح می کند: «با ورود بچه ها به مدرسه تأثیر پذیری آنان از خانواده کم می شود و در مقابل از گروه هم سالان افزایش می یابد. بچه ها سعی می کنند هر کاری را انجام دهند تا گروه آن ها را بپذیرد، در طرح یاوران معروف، بچه ها سعی کردند شاخصه هایی را که موجب می شود فرد به عنوان یاور معروف انتخاب شود در خود تقویت کنند تا بیشتر مورد مقبولیت گروه واقع شوند.

نیاز دیگر بچه ها، «مسئولیت پذیری» و «کسب احترام متقابل» است که با اجرای این طرح به این نیاز آنان نیز پاسخ داده می شد، در عین حال «ابراز وجود» از دیگر ویژگی های این طرح است که پاسخ گویی به آن اتکا به نفس و رشد اجتماعی بچه ها را سبب می شود. هم چنین بچه هایی که اعتماد به نفس کمتری دارند و یا کم رو هستند با عضویت در گروه ها، اعتماد به نفسشان تقویت شده و کم کم به حذف ردای اخلاقی در آن ها می انجامد.»

خانم فیض در رابطه با انعکاس اجرای طرح یاوران معروف در کلاس های درس می گوید: «تفاوت بچه ها در کلاس کاملاً مشهود است، قبلاً که امتحان شفاهی می گرفتم، بچه ها شلوغ می کردند اما الان با استفاده مفید از وقت و ساعت های تفریح برای هم گروه هاییشان سؤال طراحی می کنند. اگر کسی در کلاس شلوغ کند، فوراً یک نفر می آید کنارش می نشیند و با علامت یا اشاره به او تذکر می دهد. خصوصاً در بین بچه ها دانش آموزانی وجود داشتند که به هیچ وجه نمی پذیرفتند که ایرادی دارند، اما پس از اجرای طرح متوجه شدند ایراداتی هم به خودشان وارد است. من

هدف از اجرای این طرح، بهره گیری از توان و ظرفیت دانش آموزان در حل مشکلات درسی و اخلاقی است